in uw kind, waarvan ge immers niets afweet, maar hij verzegelt u alleen dat deze belofte Gods geldt ook voor uwe kinderen. Die belofte Gods voor uwe kinderen wil toch niets anders zeggen, dan dat »wie Hem *vroeg* zoeken, Hem ook vinden zullen« (Spreuken 8 : 17) of gelijk Christus heeft gezegd: »Laat de kinderen tot Mij komen en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen«; wat men dan liefst zoo verklaart, dat dit »derzulken« zeggen wil: nl. van degenen, die tot Mij zullen komen. En zoo komt, zegt men, ook eerst de ethische beteekenis van den doop bij de opvoeding onzer kinderen tot haar recht. Want die doop paait hen dan niet met de valsche veronderstelling, dat zij reeds kinderen Gods zijn, wat hen zorgeloos zou maken, maar prikkelt hen om tot geloof en bekeering te komen, ten einde de belofte Gods, door het Sacrament bezegeld, ook persoonlijk deelachtig te worden. En dat dit mettertdaad de bedoeling van ons Doopsformulier zou wezen, meent men daaruit te kunnen afleiden, dat dit Formulier, na eerst de belofte Gods in den Doop te hebben uiteengezet, aldus voortgaat, dat in alle verbonden twee deelen (of gelijk men nu zou zeggen: partijen) begrepen zijn en wij daarom door den doop verplicht worden God aan te hangen, te betrouwen, en van ganscher harte lief te hebben, de wereld te verlaten, onze oude natuur te dooden en in een Godzalig leven te wandelen«. Want wie deze *verplichting* van het Genadeverbond niet nakomt, zegt men, kan ook de *belofte* Gods, in dit Genadeverbond gedaan, zich immers niet toeeigenen.

Nu gaat deze opvatting ongetwijfeld dieper dan die in den doop alleen een teeken ziet van het uitwendige lidmaatschap der Kerk, maar toch mag men daarom het oog niet sluiten voor het ernstige gevaar, dat in deze voorstelling van het Genadeverbond schuilt, niet alleen omdat ze niet in overeenstemming is met Gods Woord maar vooral, omdat ze consequent doorgetrokken tot de dwaling van het Pelagianisme ons zou voeren, waarbij de zaligheid van den mensch afhankelijk wordt gemaakt *van onzen wil*. Al is het toch volkomen waar, dat God in het Evangelie ons belooft, dat wie gelooft en zich bekeert zalig zal worden, toch, is dit in de Schrift nooit bedoeld in dien zin, alsof dit een voorwaarde zou wezen, die de mensch *uit eigen kracht* zou hebben te vervullen. De Apostel zegt wel: „werkt uw zelfs zaligheid met vreeze en beven", maar hij voegt er terstond aan toe: „want God is het, die in u werkt, beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen" (Philip. 2 : 13). En hetzelfde Evangelie, dat den eisch brengt: geloof en bekeer u, leert tegelijk dat het geloof een gave Gods is (Ef. 2 : 8) en doet u bidden: „bekeer ons, o God, tot U, zoo zullen wij bekeerd zijn" (Klaagl. 5 : 21). Niet door eigen kracht, maar door de ontvangene genade Gods alleen, zeggen daarom onze Vaderen te Dordt, komt de mensch tot geloof en bekeert hij zich (Dordtsche Leer, III en IV. art 12).

De voorwaardelijke vorm, waarin het Genadeverbond in de Schrift zoo vaak ons wordt voorgesteld, is daarom niet zonder beteekenis: niet alleen wil de Schrift ons daardoor leeren, wat het *middel* is, waardoor we alleen aan de zaligheid deel kunnen krijgen, maar het prediken van dezen eisch of voorwaarde zelf is een middel, waardoor God de Heere wil inwerken op onzen wil, uit onzen doodslaap ons wil wakker schudden en tot geloof en bekeering ons brengen wil. Alleen maar, wie daarom het Genadeverbond zelf naar zijn *wezen* als een voorwaardelijk verbond zou opvatten evenals het Verbond der werken dit is geweest, en het eenige onderscheid tusschen dit Genadeverbond en het Werkverbond daarin zou stellen, dat nu in plaats van den eisch der wetsvervulling de eisch van geloof en bekeering zou zijn gekomen, zou daarmede niet alleen den troost wegnemen voor onze jongstervende kinderen, die deze voorwaarde natuurlijk niet kunnen vervullen, maar zou ook de zaligheid der volwassenen afhankelijk maken van den wil des menschen in plaats van van het welbehagen Gods. Juist wat de Arminianen steeds geleerd hebben en door de Synode van Dordt zoo beslist is veroordeeld. En haast men zich nu om te verklaren, dat men dit ook allerminst bedoelde en van harte met ons gelooft en belijdt, dat God de Heere, die in dit Genadeverbond de zaligheid belooft aan wie in Christus gelooft, zelf door Zijnen Heiligen Geest dit geloof in onze harten wekt, dan volgt daaruit tegelijk van zelf, dat de Sacramenten, die de teekenen en zegelen van dit Genadeverbond zijn, ook niet alleen objectief de belofte Gods ons kunnen verzegelen, maar dat ze evenzeer subjectief ons verzegelen, dat God uit genade de zaligheid en hetgeen tot deze zaligheid noodig is, ons en onzen kinderen, als deelgenooten van dit Genadeverbond, schenkt.

Bij het Sacrament van het Avondmaal — en dat we ook thans weder het eerst op dit Sacrament wijzen is, omdat ons Gereformeerde volk bij dit sacrament nog zooveel dieper dan bij den doop de rechte beteekenis van het sacrament gevoelt — denkt dan ook niemand er aan, hierin alleen een objectieve verzegeling te zien van de belofte Gods. Ware dit zoo, dan zou ieder mensch ten Avondmaal mogen toetreden. Want evenals de prediking van het Evangelie publiek is en tot allen zich richt, zou dan ook het zegel, dat God tot bevestiging van dit Evangelie geschonken heeft, ook door ieder moge worden ontvangen. Ons Avondmaalsformulier weerspreekt deze opvatting; echter ten stelligste. Het zegt, dat Christus dezen heiligen maaltijd heeft ingesteld, opdat *zwij* vastelijk zouden gelooven, dat *wij tot dit genadeverbond behooren*." Het zegt, dat daarom niemand ten Avondmaal mag komen, dan wie »deze gewisse belofte Gods gelooft, — niet dat wie gelooft, zalig zal worden, maar — dat *hem alle zijne zonden* alleen om het lijden en sterven van Christus *vergeven zijn*«; en het verklaart, dat God alleen »die alzoo gezind zijn, voor waardige medegenooten van de tafel Zijns Zoons wil houden«. En dat is geheel in overeenstemming met de woorden van Christus zelf, bij de inzetting van het Avondmaal gesproken. Hij heeft niet gezegd: dit brood is een teeken en zegel van de belofte, dat wie mijn vleesch eet, het eeuwige leven zal hebben, maar »dit is mijn lichaam, dat voor *u verbroken* wordt," en bij den drinkbeker: »dat is mijn bloed, dat *voor u* vergoten wordt tot vergeving *uwer* zonden". Welke woorden ons Avondmaalsformulier zoo innig vroom en teeder aldus vertolkt: »dat is, zoo dikwijls als gij van dit brood eet en van dezen drinkbeker drinkt, zoo zult gij daardoor als door een gewisse gedachtenis en pand vermaand en verzekerd worden van deze *mijne hartelijke liefde en trouw jegens u*, dat ik *voor u* mijn lichaam aan het hout des kruises in den dood geve en mijn bloed vergiete«.

En geheel in dienzelfden zin verklaart nu ook ons Doopsformulier de woorden der instelling van den Doop niet als een objectieve verzegeling van de belofte Gods, wier vervulling dan zou afhangen van ons, maar als een verzegeling van wat God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, in wiens naam we gedoopt worden, ons geschonken heeft. In den doop „betuigt en verzegelt, ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht", en wat dit genadeverbond voor ons en onze kinderen inhoudt, volgt daarna: *en ons tot Zijne kinderen en erfgenamen aanneemt*" (niet aannemen *zal*, wanneer zij de voorwaarden van het verbond vervullen, maar aanneemt); „verzegelt ons de Zoon (niet dat Hij ons wasschen *zal*, wanneer we later geloovig tot Hem de toevlucht nemen maar) dat Hij ons *wascht* van alle onze zonden, alzoo dat wij voor God rechtvaardig gerekend worden"; en „verzegelt ons de Heilige Geest, dat Hij in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeeigenende (niet hetgeen we krijgen zullen, wanneer we tot bekeering komen) — maar hetgeen we in Christus *hebben*, nl. de afwassching onzer zonden". En eerst na aldus den rijkdom der genade, die de Vader, de Zoon en de Heilige Geest ons geschonken heeft en die in den Doop ons verzegeld wordt, uiteengezet te hebben, wijst ons Doopsformulier daarna er op, hoe we nu ook door dienzelfden doop vermaand en verplicht worden om *dezen* God, d.w.z. die deze heerlijke weldaden ons geschonken heeft, ook onzerzijds van harte lief te hebben. Deze verplichting is dus niet de voorwaarde, waarvan het ontvangen dezer genade afhangt, maar, juist omgekeerd, de grond, waarop deze verplichting rust en ons wordt voorgehouden. Het is het leerstuk der dankbaarheid, dat op de verlossing volgt. En dat dit alles niet alleen gezegd wordt van de volwassen geloovigen, die den doop op later leeftijd ontvangen, nadat zij reeds tot geloof en bekeering gekomen zijn, maar evenzeer met het oog op onze kinderen, blijkt daaruit, dat in het nu volgende gedeelte juist wordt aangetoond, hoe dit alles ook van de kinderen des verbonds geldt, die God in genade *heeft* aangenomen, die erfgenamen van het Koninkrijk der hemelen *zijn*, en dat in het dankgebed na den Doop God wederom gedankt wordt, dat Hij al deze weldaden niet alleen aan ons, maar ook aan onze kinderen geschonken heeft en ons dat met den Doop bezegelt en bekrachtigt

Ook onze Geloofsbelijdenis, hoewel men voor het tegenovergestelde gevoelen zich wel op haar beroepen heeft, spreekt niet anders. In Artikel XXXIII wordt zeker gezegd, dat de »Sacramenten panden en teekenen zijn om ons de beloften Gods te verzegelen«, maar dat hierbij allerminst aan een bloot objectieve verzegeling gedacht is, blijkt uit wat er op volgt, dat »God deze teekenen bij het Evangelie gevoegd heeft om ons te beter voor oogen te stellen niet alleen hetgeen Hij ons te verstaan geeft door Zijn Woord (wat de voorstanders van dit gevoelen beweren) maar ook hetgeen *Hij inwendig doet in onze harten, boudig en vastmakende in ons de zaligheid, die Hij ons mededeelt*«.

En wanneer dit getuigenis van onze Liturgie en Belijdenis nog niet voldoende is, laat ons dan ten slotte mogen wijzen op hetgeen het einde van alle tegenspraak behoort te zijn, het getuigenis van Gods Woord zelf. De uitdrukking: teeken en zegel, ter aanduiding van het Sacrament, is, gelijk men weet, ontleend aan Rom. 4 : 12, waar de Apostel het sacrament der besnijdenis een teeken en zegel noemt. Hier moet dus worden nagegaan, wat de Schrift met dit *zegel* bedoelt en wat daardoor verzegeld wordt. De Apostel zegt nu, dat »Abraham het teeken der besnijdenis ontvangen heeft tot een zegel *der rechtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid was toegerekend*«. Let er nu op, dat heel het betoog van den Apostel, dat Abraham een vader der gelooviglen is, niet alleen van de besneden Israelieten, maar evenzeer van de heidenen, die in de voorhuid zijn, zich juist daarop grondt, dat de besnijdenis aan Abraham geschonken is een zegel van de rechtvaardigheid des geloofs, die hem reeds in de voorhuid was toegerekend. Alle nadruk valt dus daarop, dat het Sacrament aan Abraham verzegelde de rechtvaardigheid des geloofs, die hij reeds bezat. En hoe is dan daarmede ooit te rijmen de voorstelling, dat het Sacrament alleen een objectieve verzegeling zou zijn van de belofte Gods?

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen N. N. postmerk Tilburg *f* 2.50, Uniegift.

DS. J. H. HOUTZAGERS, *voorzitter Kootwijk.*

Leestafel.

A. J. HOOGENBIRK, DE KOOPMANSDOCHTER, Nijkerk, G. F. Callenbach.

De heer HOOGENBIRK verstaat de kunst van vertellen.

Dit blijkt zoowel uit wat hij voor kinderen als uit wat hij voor groote menschen geschreven heeft.

Zijn jongste boek, dat hier voor mij ligt, behoort, evenals het meerendeel zijner werken, tot de laatste kategorie.

In het VOORBERICHT doet hij duidelijk uitkomen, dat DE KOOPMANSDOCHTER niet voor kinderen is bestemd.

De schrijver vertelt er in van FLORE DE GROOT, de dochter van een amsterdamschen koopman uit het begin der 19e eeuw en van een fransche actrice, met wie hij, tijdens zijn verblijf te PARIJS, was getrouwd.

De liefde voor het tooneel zit FLORE in 't bloed.

Het kind heeft haar moeder nauwelijks gekend en wordt door haar vader in al de weelde, die zijn rijkdom hem veroorlooft, opgevoed en ook verwend. Als zij nog maar een meisje van tien jaar is, neemt hij haar mee naar de comedie op het Leidscheplein, waar zij, — het is in 1805 — Mevrouw WATTIER ziet spelen en dan zoo onder den indruk komt, dat zij in zwijm valt.

Eenige jaren later toont FLORE, bij een, ten huize van haar vader gegeven liefhebberijcomedietje waarin zij de hoofdrol vervult, dat aan haar liefde voor het tooneel zich ook, als erfgoed van haar moeder, een niet geringe aanleg voor de tooneelkunst paart.

Vader DE GROOT, die het bovenal om »deftigheid" te doen is, wil er echter niet van weten, dat zijn dochter actrice zal worden.

Zonder dat hij er echter van weet, brengt FLORE nu en dan bezoeken op het LEIDSCHEPLEIN, waar zij, onder andere menschen van het tooneel, ook een jongen acteur uit BRUSSEL leert kennen, met wien zij komt tot, zooals de heer HOOGENBIRK schrijft, »wat de wereld een *liaison* noemt".

Maar dan nadert een keerpunt in het leven van deze koopmansdochter.

Wij zijn nu in 1811 en door de tijdsomstandigheden is de koopman DE GROOT plotseling geruineerd.

Vader en dochter trekken dan in vrij beroaiden toestand naar den HAAG, waar de eerste spoedig sterft.

FLORE wordt onderwijzeresse in het Fransch; raakt onder invloed van den REVEIL; en bij het vertalen van een Sermon »van een der Zwitsersche Reveil-mannen" over LE BONHEUR REEL komt zij tot bekeering.

En dan is het uit met haar liefde voor het tooneel.

De schrijver vertelt ons verder, hoe zij een tijdje in Frankrijk vertoeft bij familie van haar moeder; weer naar Holland terugkeert, en ten slotte trouwt met een Franschman, die rentelieng wilde worden, maar dit plan om gezondheidsreden moest opgeven en zich dan met zijn jonge vrouw op een klein landgoed bij ARNHEM vestigt.

* * *

In de laatste alinea van zijn VOORBERICHT schrijft de heer HOOGENBIRK:

»Er zijn redenen waarom ik dit boek, naar ik meen, een voor-onzen tijd mag heeten. Moge dat bij de lezing openbaar worden".

Bij de lezing nu is mij openbaar geworden, dat de heer HOOGENBIRK, iets wat ik trouwens wel eenigszins vermoedde; geen vriend van het tooneel is.

En als ik het wèl begrijp, is dan ook onder de redenen die hem DE KOOPMANSDOCHTER 'n »boek voor onzen tijd" doen achten, de voornaamste deze, dat het de strekking heeft tooneelbezoek tegen te gaan.

Om het daartoe te doen strekken gebruikt de schrijver *in* zijn boek twee middelen.

In de omlijsting van FLORE's levensbeschrijving teekent hij eerst het leven van enkele Nederlandsche tooneelspelers uit de eerste helft van de 19e eeuw en van vroeger. Zoo vlecht hij in zijn vertelling een heele levensbeschrijving van den acteur ANDRIES SNOEK en doorloopend weet hij er Mevrouw ZIESENIS-WATTIER in te pas te brengen. Van deze tooneelmenschen valt geen en wordt dan ook geen »chronique scandaleuse" gegeven. Alleen wordt er lang bij stilgestaan, dat de eens zoo gevierde actrice WATTIER haar laatste levensjaren vereenzaamd en vergeten doorbracht. Blijkbaar heeft de schrijver gevoeld, dat met zijn lezers een blik te gunnen in het leven van deze »fatsoenlijke« hollandsche tooneelspelers uit vroeger tijd, voor het doel, waartoe zijn boek vooral strekken moest, nog niet zoo heel veel is uitgericht.

Daarom zocht en vond hij ook een ietwat krachtiger werkend middel, en wel door FLORE, als zij bij haar familie in Frankrijk is, kennis te doen nemen van de Gedenkschriften der fransche actrice SOPHIE ARNAULD, die ten tijde van Lodewijk XV leefde. Hier krijgt de lezer, ook in verband met het leven van DE POMPADOUR, en de andere maîtresses des konings, een en ander, doch laat mij er terstond bijvoegen, — wat van een schrijver als de heer HOOGENBIRK ook niet anders te verwachten was, — alles zeer spaarzamelijk en allerminst prikkelend, te hooren over onzedelijke toestanden in het leven van Fransche tooneelmenschen uit de 18e eeuw.

En bij die gelegenheid legt hij FLORE dan ook opmerkingen in den mond als die welke zij maakt naar aanleiding van het zeggen van haar neef: „Ge moet niet te sterk spreken, nicht, er zijn ook onder de tooneelspelers zeer brave lieden; werkelijk".

En zij dan: »Dat weet ik, maar toch blijf ik gelooven, dat wie in het tooneelspel opgaat te beklagen is. Speelt hij zelf, dan leeft hij in een schijnwereld; ziet hij anderen spelen, dan leert de ervaring, dat niet de kunst, maar de prikkeling van gevoel en zinnen ten slotte bij de meesten hoofdzaak wordt".

* * *

Met een blik in het leven van een actrice als deze SOPHIE ARNAULD, en opmerkingen als die van FLORE DE GROOT, is zeker voor het doel waarmee DE KOOPMANSDOCHTER voornamelijk geschreven is, iets meer uitgerichten. Maar, wij leven nu eenmaal niet in het FRANKRIJK van LODEWIJK XV, en zonder meer, ik ben er vrij zeker op, zou de lezing van DE KOOPMANSDOCHTER niet van tooneelbezoek terughouden.

Niet *in* het boek zelf, maar eerst met het NASCHRIFT doet de heer HOOGENBIRK dan ook wat ik zou willen noemen een raken slag.

Hij vertelt daar, dat toen zijn boek reeds geschreven was, hem een driestar in DE STANDAARD van Maart 1915 onder de oogen kwam.

Het is die bekende driestar waarboven zeer terecht »*Schandelijk*" staat en waarin RÖSING's verslag en scherpe veroordeeling van het liederlijke tooneelstuk de »*De Ooitwaar is dood*" werd overgenomen.

Met het oog op dergelijke stukken is tooneelbezoek zeker te ontraden en algeheele onthouding te verstaan.

Het is er mee als met bioscoop-bezoek.

Maar ook afgezien daarvan zijn er, en dat niet alleen door gereformeerde moralisten, tegen het beroep van tooneelspeler en in verband daarmee tegen tooneel-bezoek bezwaren ingebracht, wier vermelding ik in HOOGENBIRKS boek tot mijn verwondering mis.

* * *

Noemde ik hierboven de strekking, tooneelbezoek tegen te gaan, de voornaamste reden waarom de schrijver zijn KOOPMANSDOCHTER »een boek voor onzen tijd" acht, een andere reden meen ik te vinden in wat hij, op p. 134, naar aanleiding van FLORE's bekeering, zegt over het REVEIL. Daar toch lees ik: »Men was toen in de eerste dagen van het door God zoo rijk, ook voor ons volk gezegend Reveil, waarvan we thans de vruchten plukken, *al verachten sommigen, die dat toch ook doen, nu dwaselijk den boom*".

De cursiveering is van mij.

Als, ik mij niet sterk vergis, meen ik ook te weten aan welk adres deze door mij gecursiveerde woorden gericht zijn.

Is mijn vermoeden juist, dan kan ik den geachten schrijver van DE KOOPMANSDOCHTER verzekeren, dat onder ons, Gereformeerden, die »verachters van den boom" niet moeten gezocht en dat onze waardeering van den REVEIL zeker niet onderdoet voor die welke, blijkens zijn OUDERE TIJDGENOOTEN, mijn leermeester ALLARD PIERSON er voor had.

DE KOOPMANSDOCHTER, allesbehalve kinderlektuur, is met dit al een ernstig, goed bedoeld, christelijk boek, hetwelk door jeugdige en oudere menschen, ook omdat er zoo prettig in verteld wordt, met smaak zal worden gelezen.

G.

Uit de Pers.

In *De Waarheidsvriend* schrijft Prof. Visscher een artikelenreeks onder den titel »Van verborgen omgang«, waarin ditmaal zeer ernstige dingen worden gezegd over het diep verval van het geestelijk leven in de Hervormde Kerk. Al is het artikel te lang om het in zijn geheel over te nemen, toch komt er te veel in voor, wat ook voor ons eigen kerkelijk leven van belang is, om het niet aan onze lezers mede te deelen. We geven daarom thans het eerste gedeelte:

Zoo geeft dus het kindschap recht op de gaven Gods die in zijn huis worden geschonken. De eerste daarvan was deze, dat in de samenkomst der gemeente de Heere voedt met het brood dat uit den hemel is onder de verkondiging des Woords. Schoone en heerlijke goederen heeft de Heere daardoor aan zijne kinderen doen toekomen. Hij heeft ze door zijn Woord ontdekt voor zonde en dood, door zijn Woord het eerste licht doen opgaan over de donkerheid hunner zielen, door zijn Woord gesproken van de ontfermingen die in Christus zijn, van de vertroostingen opkomend uit zijn woorden, van de verlossing bereid uit zijne angsten, lijden, nood. Het Woord werd hun tot een lamp voor den voet, tot een licht op hun pad. Zijn Woord bracht balsem in hun wonden, genesing in hunne smarten. De woorden Gods zijn daarom dierbaar aan de kinderen des koninkrijks. Zooals de ouden roemden in de dierbaarheid van hun bijbel, zoo klemmen zij nog zich vast aan het onverande lijk getuigenis Gods, waardoor de Heere in den verborgen omgang tot »hen spreekt, als Hij het woord doet levend werden aan de ziel. Met den psalmist belijden zij: Uwe getuigenissen zijn wonderbaar, daarom bewaart zu mijne ziel. Uw woord is zeer gelouterd en u« knecht heeft het lief. Het is een wondergroote goederentierenheid, die den zondaar in de gave des Woords is beschikt. Daarom was er dan ook van ouds onder Gods kinderen een levendige begeerte om daaronder op te gaan en te genieten van de prediking, omdat daaronder de goede Herder zijne schapen in grazige weiden en aan zeer stille wateren voerde. Hoe gansch anders is het thans op menige plaats geworden! En dat niet alleen daar, waar men geheel met de leer der vaderen brak, maar zelfs in gemeenten, die overigens den naam hebben van voor de waarheid te zijn. Zelfs onder hen, die zichzelven uitgeven voor diep doorgeleid, is een afkeer van het woord, zooals er bij de Israëlieten weleer een walging was van het manna, dat hun zeer lichte spijze toescheen. Er zijn van die vromen, waarvoor geen dienaar des Woords genoegzaam de waarheid prediken kan, die elk wegen en natuurlijk steeds te licht bevinden en daarom maar niet meer opgaan, omdat zij in eigen oog zoo wijs zijn, dat zij geen dienst des Woords meer behoeven. Zij beseffen niet, hoe groote verantwoordelijkheid zij op zich laden door, te gaan op de paden der onkerkelijkheid en alzoo een geslacht te kweeken van God en zijn Woord geheel vervreemd. Want de jongeren vooral lijden onder het slechte voorbeeld dezer broederen. Als de vrome broeder opgang naar Gods huis onnoodig achtte, waarom zouden zij dan met deze dingen bemoeienis hebben. Zoo leerde mij de ervaring, dat de vrome broeder des Zondagsmorgens op het gezelschap zijne vroomheid aanbood onder het genot van een kop koffie, terwijl zijn zoon nederzat in de herberg onder het genot van nog sterker dranken. De verachting van Gods Woord zooals de Heere zelf het in de openbare prediking heeft ingericht, kan niet straffeloos geschieden.

Maar uit deze zelfde zeer treurige verschijnselen van diep verval komt nu ook voor de dienaren des Woords een ernstige aanklacht. Allereerst is door het toelaten van allerlei wind van leer de gemeente selve afgeleid van de waarheid, want zij vindt dikwijls in de openbare samenkomsten niet die prediking, waarop Gods gemeente recht heeft. En het ligt voor de hand, dat waar volgens onze belijdenis de ware kerk gekend wordt aan »de reine predicatie des Evangelium", er maar al te vaak van die ware kerk niets blijkt te vinden. Op tal van plaatsen heeft dit geleid tot eene nieuwe openbaring der kerk, en waar dit niet zoo was, daar werd toch aan de onzuiverheid der prediking het recht ontleend niet alleen, maar zelfs de plicht om daaraan voorbij te gaan. Waar de plaatselijke kerk de kentekenen van de ware kerk heeft verloren, daar kan zich niemand verwonderen, dat Gods kinderen er aan voorbij gaan. De schuld, die op ons kerkelijk leven drukt, is dan ook zeer groot, te grooter omdat zij jaar in jaar uit meer bestendigd wordt door hen, die beter weten, die beweren de belijdenis te willen vasthouden en toch altijd maar weder voortgaan om mede te werken aan de instandhouding van eene prediking, die alles is behalve eene prediking des Evangelies zooals deze in onze belijdenis wordt bedoeld. Er gaan klachten te over van mond tot mond, er wordt vergaderd en nog eens vergaderd geredeneerd en gerekwesteerd, maar wat allereerst de roeping is der ambtsdragers, der dienaren des Woords en der ouderlingen, dat wordt geregeld nagelaten. Daaraan ontrekt men zich met een theorie over kerkherstel, met een beschouwing over reorganisatie, met lange redeneeringen, die ten slotte hierop alle neerkomen, dat zij als twee druppels water gelijken op de goede voornemens en de schoone beloften van menigeen, die wel tot bekeering wil komen, maar nog niet terstond, die eerst nog wil genieten van de heerlijkheden dezer wereld en zich diets maakt, dat hij ten laatste nog op het ziek- en sterfbed gelegenheid zal hebben een beroep te doen op de liefde Gods. De vreeze is niet ongegrond, dat het met onze kerken precies zoo zal gaan en dat hare teleurstelling niet minder groot zal wezen. Zoolang de dienaren des Woords, die zeggen de belijdenis te aanvaarden, den moed missen om kerkelijk te leven naar het formulier, waarop zij voor God en de gemeente »ja" hebben gezegd, en de ouderlingen en diakenen zich de vrijheid laten ontnemen om kerkelijk te handelen in overeenstemming met de plechtige beloften voor God en de gemeente afgelegd, zoolang men heil zoekt in uitvluchten, in rekwesten, die reeds de erkenning van het onrecht in zich sluiten, en weigeren blijft aan de stemmen van Gods Woord zich onvoorwaardelijk te onderwerpen, zoolang zal er van een terugkeer der kerken tot de paden, waarop het Woord een lamp voor den voet is, geen sprake zijn. En zoolang zullen ook de kerken mede de oorzaak zijn, dat hoe langer hoe breeder zoomen links en rechts van haar afbrokkelen. Op de kerken drukt de ontzettende verantwoordelijkheid, dat haar de woorden Gods zijn toebetrouwd en dat zij dit toebetrouwde pand niet bewarend, medewerken om duizenden en nogmaals duizenden te vervreemden van de prediking des Woords doordat er steenen voor brood gegeven worden. Van haar kan gezegd worden: »als het zout smakeloos is, waarmede zal het gesouten worden". En naar mate de Geest des Heeren opwaakt, naar dezelfde mate zal ook de gruwel der afwijking dieper worden beseft, de schuld zwaarder worden gevoeld en de onvrede door het kerkelijk leven vlijmender schrijnen.

Zoo rust dus op de dienaren des Woords vooral de ernstige roeping om in de bedlening des Woords getrouw te zijn en die bediening alzoo te volbrengen, dat de gemeente Gods in de uitdeeling des Woords, den Middelaar mag ontmoeten als den levenden Heiland, opdat zij ontvangen moge wat de Heere in zijn Woord haar gegeven heeft. En zie, ook in dat opzicht is er zooveel, dat tot nadenken stemt in onze dagen. Wij beluisteren de klachten over den treurigen kerkelijken toestand, die geslaakt worden niet het minst in de kringen der dienaren des Woords, die beweren zich om de belijdenis te scharen. En in de gemeenten kan men de klachten beluisteren over de prediking des Woords. Mag daarin nu veel zijn, dat uit ziekelijke neigingen voorkomt, ontkend kan toch niet, dat er ook aan de prediking zeer dikwijls veel hapert, dat er niet de arbeid aan besteed werd, die er aan ten koste moet worden gelegd, dat sommige dienaren des Woords nalaten de Schriften te onderzoeken, die van Hem getuigen. Er zijn predikers, die er niets aan doen en het, toegemoetkomend aan de dwaasheden van onkundige vromen, gaarne laten voorkomen, alsof zij spreken uit den geest en dan week aan week woorden uitkramen in plaats van Gods Woord te verkondigen. Het oordeel dier menschen is zwaar, hun vergrip aan het leven van Gods gemeente ontzettend. Zij mogen zoo hard zij willen rekwesteren aan de Synode om schrapping van geesten en hoofdzaken, zij hebben toch zelven den geest en de hoofdzaak uit eigen ambtelijk leven weggeschrapt. En daarnaast zijn er ook anderen, minder vrijmoedig, die het niet wagen om zonder geschreven predicatie voor de gemeente te verschijnen. Zij doen althans iets aan de vervulling der hun opgelegde taak. Maar ook dit blijkt soms luttel te zijn. Wat brengen zij daar voort Zondag na Zondag? Geen verkondiging van het Woord zooals de Heere hun die oplegde. Zij hebben ook nagelaten ijverig de Schriften te onderzoeken, opdat zij het getuigenis van den getrouwen Getuige der gemeente zouden aanzeggen. Zij maken zich ook druk over de diep ellendige toestanden van ons kerkelijk leven, maar toen zij zelven Gods woord moesten onderzoeken om dat doende de roeping, waarmede zij geroepen zijn, te vollbrengen gelijk zij het voor God en de gemeente plechtig hebben belooft, toen namen zij predicaties van anderen en schreven daaruit over of fatsoeneerden ze op hunne wijze. Dat het gemeenteleven schade lijdt onder zulke dooie predicaties behoeft geen betoog. Het volk merkt het op en spot er over. De eerbied voor het ambt wordt er door aangetast, de opgang naar Gods huis er door bemoeilijkt. De jongeren vervelen zich onder zulke geurlooze prediki g, waarin voor wie oplet, tengevolge van het gebrek aan samenhang, de naden zijn op te merken, waar de genomen stukken zijn aaneengelapt. Bij zulk eene prediking kan niet oprecht gebeden om de leiding en de werking des Heiligen Geestes. Inderdaad, hoe zeer het ook pijn doet het neder te schrijven, ofschoon de waarheid het gebiedt, als er van reformatie der kerk iets komen zal, dan is het noodig in de allereerste plaats, dat zij aanvangt in de wereld der predikanten.

Voor Kinderen.

ELK ZIJN LOON.

II.

VERANDERING.

Tot de dingen dan, waarnaar de menschen vroeger eeuwenlang gezocht hebben, zonder veel te vinden, behoort allereerst de zoogenaamde levensdrank. Deze moest ieder die er behoorlijk gebruik van maakte vrijwaren van den dood. Voorts zocht men een poeder hetwelk de kracht had lood en andere metalen, in goud te veranderen. Een derde begeerde zaak was het ontdekken van de eeuwige beweging, d. w. z. van een werktuig, welks raderen eenmaal in beweging gebracht nooit weer zouden stilstaan. Men kon dus uurwerken krijgen, die eenmaal opgewonden altijd doortiepen. Ten vierde zocht men iets dat in de wiskunde heet de quadratuur van den cirkel. Wat dat beteekent zullen wij hier maar niet uitleggen. Het is nog al hoog en diep.

Deze vier dingen nu of liever het middel om hen te vinden noemde men den steen der wijzen.

Dat die steen wel nooit zou gevonden worden, is vrij duidelijk en zoo goed als zeker. Toch is er eeuwenlang door velen naar gezocht, vooral naar het middel om lood in goud te veranderen. Zij die het zochten heetten met een Arabischen naam Alchimisten d.i. scheikundigen. Men zou zeggen hoe konden verstandige mannen hun tijd verkwisten aan zulke dwaasheden! Maar de begeerlijkheid en de hoop op gewin doen veel. Ook moet erkend dat, al ontdekte men niet wat men naspoorde, er toch door de goudzoekers en anderen verschillende nuttige ontdekkingen zijn gedaan, waarop zij zelf meestal niet gerekend hadden.

't Was natuurlijk, dat Mahmoen niet te gelijk naar al de vier geheimenissen ging zoeken. Wijselijk bepaalde hij zich tot een, n.l. den levensdrank. Want, zoo redeneerde hij, als de menschen eerst maar altijd voortleven, hebben zij al den tijd om over de andere vraagstukken te denken. Lood in goud te veranderen is misschien heelemaal niet meer noodig. Want wie den levensdrank heeft kan zijn dagelijksch brood wel missen. Hij sterft toch niet.

Tot zijn veertigste jaar had Mahmoen zoo geleefd, al zoekende en onderzoekende. Met den levensdrank was hij nog niet klaar, doch wel had hij vele goede geneesmiddelen gevonden, en daarmee honderden geholpen, zoodat hij algemeen gezocht werd.

Nu echter stierven kort na elkander zijn vader en zijn moeder met wie hij totnogtoe had gewoond. Hij had in het ouderlijke huis een groote werkplaats ingericht waar hij planten en kruiden kon onderzoeken, kooken en trekken, om zoo de drankjes en andere middelen te verkrijgen die hij noodig had. Ongaarne wilde